

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
Факультет дошкільної і початкової освіти
імені Валентини Волошиної
Кафедра початкової освіти**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на тему: «ГУРТОК ЯК ФОРМА РОБОТИ
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ З РОЗВИТКУ
ОБДАРОВАНОСТІ УЧНІВ »**

Студентки 2 курсу, 2 МА ПДЗ групи
Галузі знань 01 освіта / Педагогіка
Напряму підготовки 013 Початкова освіта
Флуд Людмили Михайлівни
Науковий керівник:
канд. пед. наук, доцент **Демченко О. П.**

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця - 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	8
1.1. Характеристика гуртка як форми позакласної виховної роботи.....	8
1.2. Принципи і завдання гуртків з розвитку здібностей і обдарованості дітей.....	16
1.3. Стан організації гурткової роботи з розвитку здібностей і обдарованості молодших школярів.....	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ І ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ.....	35
2.1. Педагогічні умови та методичні засади проведення гуртка як форми виховання молодших школярів.....	35
2.2. Види гуртків та особливості їх роботи з розвитку загальної та спеціальної обдарованості учнів	46
2.3. Методика і досвід проведення театральних гуртків з розвитку творчості та обдарованості дітей.....	66
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Реформування української освіти у контексті євроінтеграційних процесів і реалізації основних засад Концепції НУШ, яке відбувається на сучасному етапі, формує нове завдання щодо пошуку інноваційних методів, засобів і форм виховання нового покоління XXI століття. Сучасна соціально-політична ситуація, зумовлена російською військовою агресією, також зумовлює необхідність перегляду педагогічних шляхів і способів. Оскільки велика частина дітей перебуває в стресовій ситуації, в них змінився емоційний стан. З огляду на це, потрібно добирати ефективні способи непрямого впливу на особистість, які б комплексно забезпечували умови для всебічного розвитку та творчої самореалізації кожної дитини. Важливим є поєднання навчальної, позакласної та позашкільної роботи, спрямування її на розв'язання актуальних освітніх завдань. Виховний процес є невід'ємною складовою освітнього процесу і має здійснюватися обов'язково на всіх етапах перебування дітей у школі та в інших закладах.

Основні вимоги до організації освітнього процесу загалом, виховної роботи зокрема визначено в основних освітніх документах: Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», Концепції «Нова українська школа» тощо. Так, згідно Закону України «Про освіту», метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих здібностей. Також відзначається, що серед завдань школи є «всебічний розвиток, навчання, виховання, виявлення обдарувань особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя».

У Концепції «Нова українська школа» на гуманістичних засадах і основних положеннях особистісно зорієнтованого підходу відзначається, що кожна дитина має потенціал, оскільки вона «неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія НУШ –

«допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками».

У сучасній психології та педагогіці розробляються універсальні моделі, які пояснюють явище обдарованості та її природу, обґрунтовують структуру такого феномену, розкривають особливості прояву здібностей і обдарованості в дитячі роки (Ф.Гальтон, Дж.Гілфорд, В.Зінченко, Г.Костюк, О.Кульчицька, В.Моляко, О.Музика, Дж. Рензулли, Е.Торренс та ін.). Різні аспекти навчання і виховання обдарованих дітей розкривають М.Байдан, Л.Васильченко, О.Зазимко, Г.Кловак, В.Моляко, Л.Морозова, О. Музика, В. Рибалка та ін.

Проте на рівні освітньо-виховної практики ще є низка недоліків у роботі із здібними та обдарованими учнями, орієнтованість педагогічної роботи на умовну середню норму, так званих «типових дітей». Забезпеченню позитивної пропорції в особистісному зростанні обдарованих школярів та подоланні проблем сприятиме наявність низки об'єктивних і суб'єктивних чинників, серед яких важливе місце займає організація творчо орієнтованих форм позакласної виховної роботи.

Позакласна виховна робота як і навчальна здійснюється через форми, на організацію якої з учнями відведено 10-40% відсотків у педагогічній діяльності вчителя [31]. Різні аспекти організації виховання молодших школярів загалом та організації позакласної виховної роботи обґрунтовано в працях відомих українських учених (О.Биковська, О.Демченко, В.Лозова, О.Матвієнко, Г.Троцько, П. Щербань та ін.).

Серед форм позакласної роботи із здібними та обдарованими дітьми важливе значення мають гуртки. Важливого значення гурткам надавали видатні педагоги минулого (А. Макаренко, В. Сухомлинський, С. Шацький та ін.), в працях яких ми знаходимо поради до їх організації та досвід роботи. Теоретичні та методичні засади роботи гуртків як форми виховання та організації дозвілля дітей, їхнє значення у всебічному розвитку, розкритті здібностей і талантів дітей розробляються такими науковцями: Л. Бойко, Н. Брижак, Л. Міщенко, С. Пітко, Н. Сліпчишин, А.Тумаш та ін.

Проте сьогодні в системі позакласної виховної роботи прослідковуються низка недоліків і стереотипів, які сформувалися ще з радянських часів. Наприклад, у частини вчителів домінує думка про другорядність позакласної роботи порівняно з навчальним процесом. Часто вона зводиться до формальних виховних заходів. На сучасному етапі в закладах загальної середньої освіти в останні роки зменшилася кількість гуртків або ж вони проводяться на комерційній основі за кошти батьків. Тому існує проблема відновлення гуртків різних видів.

Тема дослідження: «Гурток як форма роботи у початковій школі з розвитку обдарованості учнів».

Об'єкт дослідження: розвиток здібностей і обдарованості молодших школярів у позакласній роботі.

Предмет дослідження: теоретичні та методичні особливості організації різних видів гуртків з розвитку обдарованості учнів початкових класів.

Мета дослідження: вивчити на рівні теорії та практики особливості організації гуртків з розвитку здібностей і обдарованості молодших школярів.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що робота з розвитку здібностей і обдарованості молодших школярів підвищиться, якщо вивчати та враховувати індивідуальні можливості та потреби дітей, організовувати різні види гуртків у позаурочний час.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково-педагогічні основи гуртка як форми позакласної виховної роботи у початковій школі.

2. Розкрити значення та методичні особливості організації гурткової роботи з розвитку здібностей і обдарованості дітей.

3. Вивчити стан організації та досвід роботи гуртків з розвитку здібностей і обдарованості дітей.

4. Показати специфіку та досвід роботи театральних гуртків з розвитку здібностей і обдарованості молодших школярів.

Для розв'язання поставлених завдань, перевірки висунутої гіпотези були

використані такі **методи дослідження**: *теоретичні*: вивчення й аналіз науково-методичної літератури, порівняння, узагальнення, систематизація (з'ясовувався стан досліджуваної проблеми); *емпіричні*: анкетування, спостереження, вивчення передового педагогічного досвіду (визначення стану й досвіду організації гуртків учителями початкових класів).

База дослідження: Вінницька гуманітарна початкова школа №25.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідницько-пошукової діяльності з проблеми дослідження обговорювалися й дістали позитивну оцінку й дістали позитивну оцінку на науково-практичних та науково-методичних конференціях і семінарах різного рівня: *регіональних*: (студентська звітна науково-практична конференція, Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2021); *всеукраїнських* (IV, V Всеукраїнська науково-практична конференція «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами», Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2020, 2021; Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи», КПНУ імені Івана Огієнка, 2021; Всеукраїнська студентська науково-практична інтернет-конференція «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022; Крайовий форум освітян «Освіта – енергія майбутнього», ТНПУ ім. В.Гнатюка); міжнародних (VI Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти», Вінниця, 2022); *зарубіжних* (Міжнародна науково-практична конференція «Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice», Токіо, Японія, 2022; XII Международная научнопрактическая конференция «Actual priorities of modern science, education and practice», Париж, Франція. 2022).

За результатами конференцій опубліковано 4-и статті, серед яких 2-і одноосібні статті.

1. Демченко О.П., Іщенко К.В., Драбинюк С. Ю., Флуд Л.М., Театралізована діяльність як засіб розвитку творчості дітей з особливими освітніми потребами. *Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference Tokyo, Japan May 03 – 06, 2022. С.580-585.*

2. Демченко О.П., Флуд Л.М., Ясинецька О.С. Використання театральної діяльності у соціально-виховній роботі з молодшими школярами. *Actual priorities of modern science, education and practice Proceedings of the XII International Scientific and Practical Conference Paris, France March 29 – April 01, 2022. С.559-567.*

3. **Флуд Л.** Соціально-виховний потенціал діяльності театального гуртка в закладі освіти. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами* : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 17-19 листопада 2021 р.) / редкол.: Н. О. Комарівська, Л. В. Любчак, Т.М. Кривошея, Л. А. Присяжнюк, О. М. Блажкова, І. Г. Барановська ; за заг. ред. О. П. Демченко. Вінниця, 2021. Вип. 4.С.402-405.

4. **Флуд Л.** Розвиток soft skills у дітей на заняттях театального гуртка. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 6-7 липня 2022 р.) / за ред. Н.О. Пахальчук; О.П. Демченко. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля, 2022. Вип. 11. С. 440-543.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (87 найменувань) та 14-и додатків. Робота містить 13 таблиць і 11 рисунків. Основний зміст викладено на 81-й сторінці. Повний обсяг роботи становить 122-х сторінках.

ВИСНОВКИ

Проблема розвитку загальних і спеціальних здібностей є актуальною на сучасному етапі розвитку теорії та практики національного виховання, впровадження Концепції «НУШ». В умовах демократизації суспільного життя, посилення уваги до розвитку інтелекту та творчих сил особистості привертають увагу вчених, працівників освіти, діячів культури, вимагають науково-теоретичного осмислення і практичного вирішення. Молодший шкільний вік є сенситивним для виявлення здібностей, та розгортання потенціалів дитини. Для розвитку здібностей і обдарованості учнів, необхідно створювати поза навчальним процесом додаткові умови.

Потужний потенціал для роботи з обдарованими дітьми має позаурочна, позакласна і позашкільна роботи. Такі ланки освітнього процесу організовуються через відповідні форми, до яких належить гурток. Гурткова робота має свою специфіку, вибудовується на засадах добровільності, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців. Гурток є комплексною, дієво-практичною формою позакласної виховної роботи, під час якої організовується індивідуальна чи групова робота. Гуртки використовуються для різнобічної освіти й виховання учнів з метою розвитку художніх, науково-технічних, організаторських здібностей, умінь і навичок.

Дослідники розкривають значення гуртків, показують його поліфункціональність. Досягнення цілей гурткової роботи відбувається завдяки дотриманню наступних принципів: індивідуального підходу та врахування вікових особливостей; добровільності; добровільності; практичної спрямованості гурткової роботи; суб'єктності, діяльнісного підходу та активності; суб'єктності, діяльнісного підходу та активності.

Для вивчення стану організації гурткової роботи із здібними та обдарованими молодшими школярами у сучасному закладі освіти, з'ясування її місця і значення в розвитку здібностей і обдарованості дітей було сплановано та проведено констатувальний експеримент. Було виділено критерії (мотиваційний, когнітивний і методичний) і рівні організації гурткової роботи із здібними і обдарованими молодшими школярами (низький, середній, високий). Узагальнення емпіричних даних показало, що гурткову роботу із

здібними та обдарованими школярами педагоги організують на: високому рівня (10,3%); середньому рівнів (58,8%); низькому рівні (30,9%).

Виходячи з різних видів обдарованості, загальних і спеціальних здібностей, однією педагогічних умов щодо організації успішної роботи з їх розвитку, є створення декількох видів творчих гуртків і об'єднань. Важливість організації гуртків для розвиток обдарованих дітей зумовлена й тим, що вони вважаються однією з категорій осіб з особливими освітніми потребами. Звернення до науково-методичної літератури показує, що дослідники виділяють і описують декілька груп гуртків, пропонують їх класифікацію, які утворюють певну систему: предметні, художньої творчості самодіяльності; технічної творчості; спортивні; військово-спортивні; патріотично-спортивні.

У науково-методичній літературі описані методичні особливості організації гурткової роботи. Зокрема, розкриваються вимоги до оформлення документації, відбору гуртківців, наповнення групи гуртка, проведення занять тощо. У науково-методичному фонді є також рекомендації щодо організації конкретного заняття гуртка. Під час роботи гуртка завжди відбувається акцент на самостійній діяльності учнів – індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують протягом певного відрізка часу.

Серед гуртків художньої самодіяльності та творчості виділяють також театральні / драматичні, які мають давню історію організації та почали активно відроджувати свою роботу в останні роки. Театральні гуртки мають комплексний характер, вони спрямовані на розв'язання низки завдань, усебічний розвиток особистості, подолання соціально-психологічних проблем, формування комунікативних навичок. У театральному гурток у закладі освіти (школі, таборі відпочинку, позашкільному закладі) шляхом включення у театральну діяльність створюються умови для виховання моральності й духовності школярів, реалізації їх творчих здібностей, талантів і обдарувань.

Отже, на рівні освітньо-виховної практики ще є низка недоліків у роботі із здібними та обдарованими учнями, орієнтованість педагогічної роботи на умовну середню норму, так званих «типових дітей». Забезпеченню позитивної пропорції в особистісному зростанні обдарованих школярів та подоланні проблем сприятиме організація різнобічної гурткової роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук І.В., Андрощук І.П. Методика виховної роботи: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.
2. Барановська І.Г., Демченко О.П, Граб О.Д. Підготовка майбутніх учителів початкових класів і мистецтва до формування soft skills дітей засобами театрального мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 63. С.78-87.
3. Барановська І., Демченко О., Жовнич О., Казьмірчук Н., Стахова І., Подорожний В. Сучасна драматургія для дітей у контексті європейських традицій : навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2022. Вид. 1-ше. 260 с.
4. Барвіна Н. О. Можливості театральної педагогіки в художньо-естетичному вихованні студентів в умовах театру-студії. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2018. № 1 (82). С. 23-33.
5. Безбородих С.М. Теорія і методика виховання молодших школярів : навч. метод. посіб. Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2019. 246 с.
6. Біласевич І. Структурні компоненти технічних здібностей школярів. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2005. №1. С. 47-50.
7. Бондар Ю. В. Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування творчих умінь молодших школярів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2022. Вип. 17. Том I. С. 166–182.
8. Бондар Ю. В. Розвиток творчого потенціалу учнів молодшого шкільного віку на уроках української мови. *Гуманітарний корпус : збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії*, м. Київ, 8 листоп. 2019 р. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. Вип. 29. С. 10–12.
9. Бондар Ю. В. Розвиток творчих умінь молодших школярів з особливими освітніми потребами з використанням інтерактивних технологій. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Педагогіка. Соціальна

робота». 2020. Випуск 1 (46). С. 18–21. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2020.46.18-21>.

10. Брижак Н.Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах: навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 126 с.

11. Ващук О. В. Вивчення потреб академічно обдарованих старшокласників та умов успішної реалізації їх обдарованості. *Вісник Житомирського державного університету* : зб. наук. праць. Житоми : ЖДУ, 2013. Вип.67. С.108-113.

12. Величко Н. Театральна діяльність як засіб естетичного виховання учнів початкових класів у школах Великої Британії. *Молодь і ринок*. 2014. № 6. С. 93-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2014_6_21.

13. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

14. Вержиховська О.М., Рудзевич І.Л. Теорія і методика виховання дітей в спеціальній школі. Кам'янець-Подільський, 2016. 237 с.

15. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навчальний посібник. 3-тє вид., доопрац. К.: Знання, 2008. 566 с.

16. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник для студентів вищих навч. Закладів. К. : Академія, 2001. 576 с

17. Гільбух Ю.З. Розумово обдарована дитина: Психологія, діагностика, педагогіка: пер. з рос. К.: Фірма «Віпол», 1993. 75 с.

18. Демченко О., Давидова М., Ларіна І. Створення ситуації успіху для дітей з проявами обдарованості в умовах театральної діяльності. *Академічні студії*. Серія «Педагогіка». 2021. №2(3). 22-30.

19. Демченко О.П., Драбинюк С.Ю., Івашук Н.О. Виховні можливості театралізованої діяльності у роботі з обдарованими дітьми. *XV Міжнародна науково - практична конференція «Multidisciplinary academic notes. Science research and practice», 19-22 квітня 2022 р., Мадрид, Іспанія*. [Multidisciplinary academic notes. science research and practice. Proceedings of the XV International Scientific and Practical Conference Madrid, Spain April 19 – 22, 2022]. С.421-427.

20. Демченко О. П. Експлікація феномену соціальної обдарованості в контексті психолого-педагогічних досліджень. *Людинознавчі студії* : збірник наукових праць ДДПУ : Серія «Педагогіка». Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2015. С. 134 –145.

21. Демченко О. Європейські орієнтири у підготовці майбутніх педагогів до використання театру в соціально-виховній роботі. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С. 467-471.

22. Демченко, О., Казьмірчук, Н., Стахова, І. Розвиток soft skills майбутніх учителів початкових класів як засіб акмеологічного зростання. *Professional Pedagogics*.2022. 1(24), 91–101. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/708>

23. Демченко О.П., Колногозюк В,О., Людва В.А. Розвиток «soft skills» молодших школярів під час організації театралізованого свята як колективної творчої справи. *XIV Міжнародна науково-практична конференція «Theoretical and science bases of actual tasks», 12-15 квітня 2022 р., Лісабон, Португалія.* С.380-386.

24. Демченко О.П., Флуд Л.М., Ясинецька О.С. Використання театральної діяльності у соціально-виховній роботі з молодшими школярами. *XII Международная научнопрактическая конференция «Actual priorities of modern science, education and practice», 29 марта - 01 апреля 2022 г., Париж, Франция .* С.559-567.

25. Демченко О.П., Іщенко К.В., Драбинюк С. Ю. Флуд Л.М., Театралізована діяльність як засіб розвитку творчості дітей з особливими освітніми потребами. *XVII Міжнародна науковопрактична конференція «Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice», 03-06 травня 2022 р., Токіо, Японія [Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference Tokyo, Japan May 03 – 06, 2022].* С.580-585.

26. Демченко О. П. Підготовка майбутніх творчих педагогів обдарованих дітей у контексті євроінтеграції. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2), травень. С. 47-52.

27. Демченко О.П. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей в проблемному полі педагогіки вищої школи. *Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія «Педагогіка» / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Випуск 6/38 (2018). С.116-130.

28. Демченко О.П. Творча самореалізація молодших школярів з проявами обдарованості в умовах дозвілєвої діяльності. *Обдаровані діти – скарб нації*. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. С. 111- 117.

29. Демченко О.П. Розвиток творчих здібностей майбутніх вихователів обдарованих дітей. *Сучасна освіта – доступність, якість, визнання*: збірник наукових праць міжнародної науково-методичної 65 конференції, 14–15 листопада 2018 року, м. Краматорськ / під заг. ред. д-ра техн. наук., проф. С. В. Ковалевського. Краматорськ : ДДМА, 2018. С.81-84.

30. Демченко О.П., Флуд Л.М., Ясинецька О.С. Використання театральної діяльності у соціально-виховній роботі з молодшими школярами. *XII Международная научнопрактическая конференция «Actual priorities of modern science, education and practice», 29 марта - 01 апреля 2022 г., Париж, Франция* . С.559-567.

31. Долганова Н.Л., Кучеренко Н.Л. Організація діяльності керівника гуртка: навчальний посібник. Кривий ріг, 2020. 45 с.

32. Доценко С. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу (теоретичні та методологічні засади) : монографія. Харків : «Мітра», 2018. 380 с.

33. Жовнич О.В., Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Театр природи як засіб формування SOFT SKILLS в учнів початкової школи. *Наукові записки*

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2020. Випуск 61. С. 23–30

34. Жовнич О., Стахова І. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності у соціально-виховній роботі: європейський контекст. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.)* / за ред. О.А.Голюк. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 479-483.

35. Завгородня О.В. Особистісні чинники становлення образотворчої обдарованості. Розвиток ідей Г.С. Костюка в сучасних психологічних дослідженнях. *Наукові записки інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. Вип. 20. Ч. 1. К., 2000. С. 154- 162.

36. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

37. Закон України «Про повну загальну середню освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020. № 31, ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

38. Закон України «Про позашкільну освіту». Освіта України: нормат. прав. док. К. : Міленіум, 2001. 15 с.

39. Закон України «Про театри та театральні справи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15>.

40. Збірник програм гуртків, факультативів, курсів за вибором. Навчальні програми з 1 по 11 класи. Київ: Літера ЛТД, 2019. 480 с.

41. Звіт про роботу з обдарованими дітьми за 2019-2020 н. р. Комунальний заклад «Олександрівський опорний ЗЗСО I – III ступенів» Черкаської селищної ради Слов'янського району Донецької області URL: <http://oleksandrivka-sl.edukit.dn.ua/Files/downloads>.

42. Єрмоєнко Є. Організація дитячого гуртка з бойового хортингу у закладах позашкільної освіти для вихованців 5–7 років: навч.-метод. посіб. Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. Ірпінь, 2020. 158 с.

43. Казьмірчук Н., Василенко О. Соціально-виховний потенціал театралізованої діяльності. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції / за ред. О.А.Голюк. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С. 497-500.

44. Казьмірчук Н.С., Бондарчук Т.О. Педагогічні умови використання казки як засобу розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. № 5.2 (69.2). травень. 2019. С. 132-135.

45. Калько Р. Соціокультурний досвід як підґрунтя формування мовної особистості молодшого школяра в сучасному шкільному театрі. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2017. С. 394-404.

46. Комарівська Н. Комплексне використання мистецтв як умова естетичного розвитку молодших школярів на уроках літературного читання. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій* : збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. Вип. 4. С. 274–277.

47. Комарівська Н. Особливості вивчення малих фольклорних жанрів у початковій школі. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій* : Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця, 2012. С.178–182.

48. Комарівська Н. Формування культури мовленнєвої поведінки молодших школярів на уроках рідної мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Вип. 43 / Редкол. : В.І.Шахов (голова) та ін. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2015. С. 43-47.

49. Кондрашова Л.В., Лаврентьєва О.О., Зеленкова Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник. Кривий Ріг : КДПУ, 2008. 187 с.

50. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: затверджено наказом МОН України від 29.07.2019 № 1038. URL:

<https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsiyu-patriotychnogo-vyhovannya/>

51. Костюк Г.С. Здібності та їх розвиток у дітей. К. : Знання, 1963. 80 с.

52. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. Тернопіль, 1994. 338 с.

53. Імбер В. І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці. *Наукові записки. Серія: Психологія*. Зб. матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів. Вип.4. Вінниця, 2013. С.14-16.

54. Лазаренко Н. І. Особистість учителя в умовах полікультурної взаємодії народів європейського простору. Університет-Школа: співпраця в умовах євроінтеграції: монографія. Вінниця : «Твори», 2019. С. 8-27.

55. Лазаренко Н. І. Тенденції професійної підготовки вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції.: дис. ... доктора пед. наук : [спец.] 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти»; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна, НАПН України. Київ 2020. 571 с.

56. Коваль Т., Граб О. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театрального мистецтва. *Наукові записки: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Серія: Мистецтво*. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2021. С. 68-74.

57. Лесик А. Розвиток особистості молодшого школяра школи-інтернату засобами гурткової роботи підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю 14 вересня 2018 року. Бердянськ, 2018. С.

58. Любчак Л., Демченко О., Комарівська Н. Партнерство учителя початкової школи з батьками в організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія,

досвід, проблеми / Зб. наук. пр. Вип. Київ-Вінниця, 2022. С.117-126.
<https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/190>

59. Любчак Л. В. Професійні компетентності педагога Нової української школи. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2020. № 61. С. 140-145.

60. Мелентьев О.Б. Теорія і методика позашкільної освіти. Умань.: «АЛМІ», 2013. 182 с.

61. Міщенко Л. Організація гурткової роботи: посібник. Київ: Основа, 2015. 336 с.

62. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в ХХІ столітті: Аналітична доповідь українською, російською, англійською мовами: наук. видання / Л.М. Масол, О. В. Базелюк, О.А. Комаровська, В. Г. Муромець, В. В. Рагозіна ; за наук. ред. Л. М. Масол. К. : Аура Букс, 2012. 240 с.

63. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник. Київ, 2005. 608 с.

64. Наказ МОН України від 22.07.08р. №676 «Про затвердження Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільному навчальному закладі системи Міністерства освіти і науки України». URL:

http://metodnet.at.ua/load/nakaz_mon_ukrajini_vid_22_07_2008_roku_676_pro_zatverdzhennja_tipovikh_navchalnih_planiv_dlja_organizaciji_navchalno_vikhovno_go_procesu_v_pozashk/1-1-0-88

65. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. К., 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

66. Олефіренко О. В., Дудка О.В. Проблеми створення програми гуртка літературно-театрального спрямування для початкової школи. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. для студ., аспірантів, докторантів, молодих учених, Харків, 13 трав. 2021 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. С. 95–97.*

67. Олійник Н. А. Гендерні підходи в початковій школі. Міжнародна науковопрактична інтернет-конференція Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук. Громадська організація « Київська наукова організація педагогіки та психології» 4–5 лютого 2022 року. С. 99-109.

68. Організація гурткової роботи фізкультурно-оздоровчого напрямку в закладі дошкільної освіти: методичний посібник / укл. Л. Б. Міщенко; за ред. І В. Удовиченко. Суми : Ніко, 2021. 277 с.

69. Орел О.Л. Позакласна робота з математики як засіб розвитку математичних здібностей молодших школярів. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/3776/1/05olomsh.pdf>

70. Орлова О. І. Сучасні тенденції розвитку театру в Україні: соціологічний аспект. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. 2018, Вип. 79. С.141-150.

71. Пітко С.Б. Методичний путівник керівника гуртка сучасної школи та позашкілья. Частина 1. Львів: ЛОППО, 2019. 35 с.

72. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2005. 360 с.

73. Салань Н., Салань О. Формування компетентностей учнів на гуртках математики. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка». 2018. Том 18, № 18. С. 162-170.

74. Сліпчишин Н.В. Методичні засади впровадження сучасних підходів у роботі гуртків: посібник. Львів: СПОЛОМ, 2015. 116 с.

75. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В5-ти т. Т1. - К.: Рад школа, 1976. 654 с.

76. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В5-ти т. Т5. К.: Рад школа, 1976. 639 с.

77. Театр та театральна педагогіка України у ХХІ столітті: теорія, методологія, практика: матеріали ІV Всеукр. наук.-практ. конф. (Луганськ, 21 – 22 лют. 2013 р.). Луганськ : Вид-во ЛДАКМ, 2013. 184 с.

78. Ткачук О. В. Психологія художніх здатностей: моногр. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2012. 372 с.
79. Тумаш А.В. Виховний потенціал гурткової роботи: навчально-методичний посібник. Коростень, 2019. 32 с.
80. Шаповалов Б. Б., Бажанюк В. С., Камишин В. В. Психологічні особливості роботи з спортивно обдарованими дітьми : монографія. К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. 230 с.
81. Шахрай В. М. Театральне мистецтво як чинник оптимізації взаємодії особистості та соціуму. Народна освіта: електрон. наук. фахове вид. 2011. Вип. № 1 (13). URL: http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/13/statti/shahrai.ht82.
82. Червінська І.Б., Кіраль Л.І. Формування в молодших школярів інтересу до навчання засобами театральної педагогіки: методичний посібник. Ужгород, 2014. 259 с.
83. Demchenko O., Kazmirchuk N., Zhovnych O., Stakhova I., Podorozhnyi V., Baranovska I. PREPARING STUDENTS FOR THE USE OF THEATER ACTIVITIES FOR CHILDREN'S DEVELOPMENT SOFT SKILLS: EUROPEAN CONTEXT. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th-28th, 2022. 31-46. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6866>
84. Demchenko O., Stakhova I., Davydova M., Larina I., Lyman Y., Strilets S. Preparation of Future Teachers for the Development of Giftedness of Preschool and Primary School Children by Means of Dramatization. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION*. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II. May 28-29. 2021. C.165-177.
85. Demchenko O., Stakhova I. EUROPEAN EXPERIENCE IN ORGANIZING THEATRICAL ACTIVITIES IN PRIMARY SCHOOL TEACHERS TRAINING (BASED ON THE RESULTS OF THE JEAN MONNET MODULE PROJECT 620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE). Vol 51 No 2 (2022): Scientific Journal of Polonia University. P. 31-39. URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/issue/view/58>

86. Kruty K., Zdanevych L., Demchenko O., Demianenko O. PREPARATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS TO THE IMPLEMENTATION OF «ANJI PLAY» EDUCATIONAL PRACTICE IN THE TRAINING PROCESS DURING REFLECTION WORKSHOPS. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування. Колективна монографія / за ред. В.М.Чайки, О.І.Янкович. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2019. С. 209-228.

87. National Curriculum. URL: [http://www.curriculum.qcda.gov.uk/key stages 1 and 2.](http://www.curriculum.qcda.gov.uk/key_stages_1_and_2)

88. Goldber M. Aesthetic Development: A Position Papere. *Children's Theatre Review*. 1985, Vol. 34. N 1. P. 3-6.

89. Oseredchuk Olga, Drachuk Oleksandra, Demchenko Olena, Voitsekhivska Natalia, Sabadosh Yuliia, Sorochan Maryna. Application of Information Technologies is a Necessary Condition for Qualitative Monitoring of Higher Education and Modernization of Educational Process. *ICSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, VOL.22 No.3, March 2022 501-509. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.3.64>

90. Tharau-Laregh B. Erziehung zum Theater untersucht am Beispiel bayerischer Hauptschulen. *Forschheim*. 1984.

ДОДАТКИ

Сертифікати участі у науково-практичних конференціях

